ดิน

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมเพื่อความสงบระงับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย จิตสำหรับรับรู้อายตนะมันผ่าน รับรู้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจมันรับรู้ๆ แต่ถ้าใจมันฟุ้งมันซ่าน ใจมันทุกข์มันยาก ตา หู จมูก ลิ้น มันก็ทำหน้าที่ของมัน แต่มันไม่มีอะไรสัมผัส เพราะอะไร เพราะจิตวิญญาณมันไม่รับรู้

ฟังธรรมๆ เราฟังธรรมเพื่อความสงบระงับ เพื่อให้หัวใจมันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาตามข้อเท็จจริง

ไอ้นี่มันไม่เป็นความจริง มันเป็นไปตามสัญญาอารมณ์ทั้งสิ้น สัญญาอารมณ์ที่มันจะฉุดกระชากลากไปขนาดไหน มันก็ฉุดกระชากของมันไป

©2026 sa-ngob.com

ฟังธรรมๆ อริยสัจ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ทุกคนศึกษา ทุกคนค้นคว้า ทุกคนเข้าใจหมดเลย แต่ใจมันไม่ได้เป็น ใจมันไม่ได้เป็น ถ้าใจมันเป็น ใจมันเป็นในตัวของมันเอง

สัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิคือจิตสงบระงับ ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา สงบระงับมากน้อยขนาดไหน ถ้าจิตสงบระงับแล้ว สิ่งที่มันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจนั้น มันรู้ของมัน นักปฏิบัติ–นักปฏิบัติเขามองกัน เขารู้

แต่ถ้าเป็นโลก เป็นโลกียปัญญาๆ ปัญญาของโลกๆ ปัญญาทางโลกๆ ดูสิ สิบแปดมงกุฎทั้งหลาย พวกเซลขายของนั่นน่ะ เขาคล่อง เขาชำนาญ เขาดักหน้าดักหลังได้หมดเลยนะ เขาเข้าใจ ประสบการณ์ของเขา

พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนเขารู้เลยคนนี้โกหก แค่พูดเขารู้แล้ว เขาโกหก เพราะประสบการณ์ของเขา เขาเห็นทุกวัน เขาทำของเขาทุกวัน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้านักปฏิบัติ–นักปฏิบัติด้วยกัน ทำไมมันดูกันไม่รู้เรื่อง นักปฏิบัติ–นักปฏิบัติด้วยกัน ทำไมมันไม่เข้าใจ ถ้ามันเข้าใจแล้วเห็นไหม

ความลับไม่มีในโลก สิ่งที่ลึกลับซับซ้อนขนาดไหน เวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว เวลาแสดงอนัตตลักขณสูตร

©2026 sa-ngob.com

ปัญจวัคคีย์ๆ เป็นพระอรหันต์ แสดงอาทิตตปริยายสูตรขึ้นมา ชฎิล ๓ พี่น้องเป็นพระอรหันต์

เวลาพระอรหันต์แล้วมันมีอะไร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกชฎิล ๓ พี่น้องนะ “เธอไม่ใช่” บูชาไฟอยู่ “เธอไม่ใช่พระอรหันต์” แต่เขาเข้าใจว่าเขาใช่ แล้วไม่ใช่ธรรมดาด้วยนะ เหนือกว่าพระพุทธเจ้าด้วย พระพุทธเจ้าไม่รู้ เขารู้ นี่เขาคิดในใจของเขาไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เธอไม่ใช่”

พอเธอไม่ใช่ คอตกเลย เพราะอะไร เพราะมันก็ไม่ใช่จริงๆ นั่นแหละ ตัวเองก็สงสัยลังเลทั้งสิ้น ไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน แต่ก็สำคัญตนไปอย่างนั้นไง นี่เวลาจิตมันลุ่มหลงในหัวใจของมัน เห็นไหม

จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ

ถ้ามันกลั่นออกมาจริง ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ เพราะมันกลั่นออกมา ศีล สมาธิ ปัญญามันสมบูรณ์แบบของมัน ภาวนามยปัญญาสมบูรณ์แบบของมัน ถ้าไม่สมบูรณ์แบบของมัน มันจะนิโรธได้อย่างไร มันจะดับทุกข์ได้อย่างไร

ถ้ามันดับทุกข์ สังโยชน์ขาด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสขาดไป ดั่งแขนขาด

©2026 sa-ngob.com

คนตัดแขนขาดมันไม่รู้ว่าแขนมันขาดหรือวะ แขนมันขาดออกไป คนแขนด้วน เราเป็นคนคนหนึ่งที่แขนด้วน จากอาการ ๓๒ มันแตกต่างกันแล้ว อาการ ๓๒ มันครบสมบูรณ์แบบของมัน ถ้าดั่งแขนขาด แขนมันขาดออกไป แล้วแขนขาดออกไป ๒ ข้าง

เวลาสกิทาคามี เวลาทั้งแขนขาด ทั้งขาขาด มันเหลือแต่ลำตัวของมัน ถ้าเหลือลำตัวของมัน นี่เป็นสัจจะเป็นความจริง เป็นสัจจะความจริง จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ อริยสัจ วิเคราะห์วิจัย ศึกษาค้นคว้า เข้าใจ นักวิชาการนี่ แหม! อธิบายเป็นคุ้งเป็นแควเลยล่ะ แต่มันไม่รู้ มันไม่รู้หรอก

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามา ให้ใจมันสงบระงับเข้ามา ถ้าใจสงบระงับเข้ามา ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ มันชัดเจนของมัน แล้วเวลาล้มลุกคลุกคลาน เวลาล้มลุกคลุกคลานจะทำให้มันเป็นสมาธิไง

ถ้าสมาธิมันมีความสุขความสงบของมัน ถอนออกจากสมาธิแล้วยังมีความร่มเย็นเป็นสุขของเขา เวลาถ้ามันทุกข์มันยากขึ้นมา มันจะหาที่หลบที่ซ่อนขึ้นมาไง หาที่หลบที่ซ่อนคือหาที่สุขที่สบายนั่นแหละ แต่มันหาไม่ได้ มันหาไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันฟุ้งมันซ่านของมัน เขาถึงอดนอนผ่อนอาหาร ต้องลงทุน

เวลาลงทุนๆ ขึ้นมา คนลงทุน เห็นไหม ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ถ้าปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เขาก็ทำของเขามา ไอ้เราปฏิบัติยากรู้ยาก ปฏิบัติยากรู้

©2026 sa-ngob.com

ง่าย ปฏิบัติแล้วมันยังรู้นะ ปฏิบัติยากแล้วก็ยาก รู้ มันก็ยังยาก ยาก ต่อเนื่องไป

คนเกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เวลาธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ดิน ร่างกาย

สติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม

เวลาพิจารณากายๆ กายเป็นธาตุดิน เวลาธาตุดิน เรา เปรียบเทียบ ถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นมา แผ่นดินเป็นที่รองรับ โลก ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ น้ำ ดิน ๓๐ เปอร์เซ็นต์ สิ่งที่เป็นรอบโลกนี้เลย

โลกนี้เจริญ เจริญเพราะทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ถ้ามีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เรามีสติมีปัญญาทำหัวใจของเรา ให้เข้มแข็งเปรียบเหมือนดังแผ่นดิน

แผ่นดิน ใครเหยียบย่ำ ใครทำลายมันขนาดไหนมันก็ไม่เร่าร้อน มันไม่เรียกร้องใดๆ ทั้งสิ้น จะขุด จะแบ่งแยก จะทำอย่างใด ดินก็คือดินไง

นี่ก็เหมือนกัน เวลาพิจารณากายๆ กายก็คือกายไง ร่างกายของคน สิ่งที่ร่างกายของคน ถ้ามันพิจารณาตามความเป็นจริงของมัน กาย มันก็เป็นกาย ดินก็เป็นดิน

©2026 sa-ngob.com

สัตว์เวลามันตาย เนื้อหนังมังสามันยังเป็นประโยชน์กับมนุษย์ กับสัตว์โลก คนๆ คนถ้าเวลาตายแล้วมันก็เป็นประโยชน์กับพวกหนอน พวกเชื้อโรคต่างๆ เป็นที่เกิดของเขา แต่เป็นประโยชน์กับใครล่ะ

สิ่งนี้ ธาตุดินๆ ไง ถ้าธาตุดินนะ ทำจิตใจเราให้หนักแน่นดั่งแผ่นดิน ถ้าจิตใจเราหนักแน่นดั่งแผ่นดินนะ มีสติปัญญารักษามันไว้ ถ้ามีสติปัญญารักษาไว้ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ ให้จิตมันสงบเข้ามา เพราะอะไร

เพราะเวลาจิตใจ ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เวลาขันธ์ ๕ มันไม่ใช่ธาตุดิน เวลาจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันรู้มันเห็นของมัน มันเห็นธาตุดิน

เวลามันเห็นธาตุดินขึ้นมา ถ้ามันพิจารณาของมันไปได้ กายานุปัสสนา ถ้ากายานุปัสสนา พิจารณาของมันไปตามข้อเท็จจริงของมัน ถ้าตามข้อเท็จจริงของมัน มันเกิดสติ มันเกิดสติเกิดปัญญา

เกิดสติปัญญาที่ไหน

ที่จิตนั้น

ถ้าจิตนั้น จิตมันสงบระงับแล้ว มันพิจารณาของมันไปแล้ว มันรู้มันเห็นของมัน มันปล่อยวางของมันมาชั่วคราวๆๆ

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอนัตตาก็ไม่รู้จัก อนัตตาก็มีแต่ชื่อมันไง เวลามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมามันอัตตาทั้งนั้นน่ะ มันอัตตาเพราะกูรู้ กูเห็น กูเก่ง กูรับรู้ มันอนัตตาตรงไหน

©2026 sa-ngob.com

ล่ะ มันไม่รู้ของหรอก เพราะมันไม่สมบูรณ์แบบของมัน ถ้ามันไม่สมบูรณ์แบบของมัน เห็นไหม

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ นิโรธ

ทุกข์ดับมันดับจริงๆ นะ แล้วมันดับด้วยมรรค ๘ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ วิริยอุตสาหะชอบ

ความเพียรชอบ ความชอบธรรม ความชอบธรรมมันเกิดขึ้นมาจากอะไร

เกิดขึ้นมาจากการล้มลุกคลุกคลาน จากการที่ปฏิบัติไม่มีพื้นฐานเลย สมถกรรมฐาน ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานนี้งานรื้อภพรื้อชาติ ไม่ใช่งานรื้อแสวงหาความรู้ความเข้าใจใดๆ ทั้งสิ้น ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา

ปัญญาเกิดจากการภาวนา ไม่ใช่สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษา

เกิดจากการศึกษา ศึกษาค้นคว้า ศึกษาค้นคว้ามีเป้าหมายของมัน เวลาภาวนามยปัญญา ใครเป็นคนภาวนา แล้วถ้ามันรู้ ใครเป็นคนรู้ แล้วรู้แล้ว รู้อะไร

เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำธรรมวินัยๆ ทรงจำเกือบเป็นเกือบตาย ธรรมะพระพุทธเจ้าทั้งนั้นน่ะ แบก

©2026 sa-ngob.com

หามไว้ แบกหามไว้ ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา แบกหามไว้

พุทโธๆ พอจิตสงบ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันก็ไม่ตามความเป็นจริง มันก็แบกหามไว้ แบกหามไว้ ขี่คอไว้ ขี่หัวใจไว้ว่ามันเป็นธรรมๆ เป็นธรรมตรงไหน เป็นธรรมก็เป็นธรรมสัญญา เป็นธรรมความทรงจำ

กราบไหว้บูชาไง ไปวัดไปวา กราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไว้เป็นพระรัตนตรัย ไว้เป็นที่เคารพบูชา แต่ตัวเองไม่ได้เป็นน่ะ เวลามันเป็นๆ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

หลวงตามหาบัวเวลาท่านสิ้นกิเลส พุทธ ธรรม สงฆ์ รวมลงเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น ธรรมธาตุ ธาตุแท้ๆ ธาตุธรรม

ธาตุธรรม ไม่ใช่ดิน น้ำ ลม ไฟ

แต่ในปัจจุบันนี้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุ ๔ ธาตุ ๔ บิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง รักษาไว้ เวลาไปบวช บริขาร ๘ ปัจจัย ๔ เพื่อดำรงชีวิตของเรา ดำรงชีวิตไว้ฝึกหัดปฏิบัติของเรา อย่าไปข้องอย่าไปแวะกับเรื่องโลกเขา

เรื่องโลกเขาเป็นเรื่องโลกๆ เราเกิดมากับโลก เกิดมาจากมีพ่อมีแม่ มาบวชพระก็มีอุปัชฌาย์อาจารย์ เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์ขึ้นมา ขอนิสัย สิ่งที่เราศึกษาค้นคว้า ศึกษาค้นคว้าก็ศึกษาค้นคว้าของเราไป

©2026 sa-ngob.com

ศึกษาค้นคว้าๆ เวลามันเป็นจริงเป็นจัง ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก มันจะเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้น เวลาสิ่งที่เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันเป็นจริงเป็นจังในหัวใจดวงนั้น

ฉะนั้น เกิดมาก็มีพ่อมีแม่ นี่สมมุติทั้งนั้น เวลามาบวชเป็นพระก็มีอุปัชฌาย์อาจารย์

ธรรมและวินัยบัญญัติไว้เลย เวลาอุปัชฌายวัตร อาจริยวัตร ผู้ที่ทำข้อวัตรปฏิบัติต่อกัน หน้าที่ของอาวุโส มีหน้าที่อย่างไร หน้าที่ของภันเต มีหน้าที่อย่างไร

หน้าที่ของภันเตมีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า หน้าที่ของอาวุโสพยายามคุ้มครองดูแล เวลาอุปัชฌาย์อาจารย์กระสันอยากจะสึก สัทธิวิหาริกพยายามชักนำๆ เวลาสัทธิวิหาริกอยากจะสึก อุปัชฌาย์อาจารย์ชักนำๆ

ศึกษาค้นคว้า นี่หมู่สงฆ์ คณะสงฆ์ เวลาคณะสงฆ์ มันเป็นคณะสงฆ์ขึ้นมาเพราะมันยอมรับธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงจะเป็นคณะสงฆ์

ถ้ามันเป็นคณะสงฆ์ๆ คณะสงฆ์ของใครล่ะ คณะสงฆ์มันเกิดขึ้นมาจากตรงไหนล่ะ

มันก็เกิดขึ้นมาจากผู้ที่เกิดมาเป็นบริษัท ๔ เห็นภัยในวัฏสงสารมาบวชเป็นพระ พอบวชเป็นพระขึ้นมา ถ้า ๔ องค์ขึ้นเป็นคณะสงฆ์ เป็นสงฆ์แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เวลาผู้ที่

©2026 sa-ngob.com

ปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา จิตใจมันเป็นสงฆ์ ถ้าจิตใจเป็นสงฆ์ อริยสงฆ์ จิตใจมันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา

แล้วมันมาจากไหน

คนเกิดมามีธาตุ ๔ กับขันธ์ ๕ ธาตุดิน ธาตุดินมันเป็นเป้าใหญ่ ฉะนั้น เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็พิจารณากายานุปัสสนา สิ่งที่รู้ที่เห็นขึ้นมา แล้วเวลาทุกข์ยาก คนที่มันทุกข์ยากก็บุคคลคนนั้นไง บุคคลคนนั้นถ้ามีครอบครัว มีสามีภรรยา มีเพศสัมพันธ์ขึ้นมาก็มีบุตร นี่ไง มันก็ธาตุ ๔ ธาตุ ๔ ของใคร

เวลาจิตใจของคนที่หวั่นไหว จิตใจของคนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ มันก็หวั่นไหวไปตามกระแสโลก โลกเป็นใหญ่ โลกามิส โลกชี้นำ แล้วไปกับโลกหมดเลย

โลกเป็นใหญ่ๆ เห็นแต่สิ่งที่เป็นวัตถุที่จับต้องได้ สิ่งที่เป็นนามธรรมๆ ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เวลาขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ ก็ไม่ใช่จิต เวลาถ้ามันทำความสงบของใจเข้ามา มันเข้าไปสู่จิตของตน จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติ ปฏิบัติที่ไหน

เวลาฝึกหัดปฏิบัติ สมถกรรมฐาน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อนๆ ถ้าใจสงบระงับเข้ามาไม่ได้ สมมุติบัญญัติ เรื่องสมมุติทั้งนั้น ต่างคนต่างสมมุติ

©2026 sa-ngob.com

แล้วสมมุติของใคร สมมุติของใคร

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำความสงบ ๔๐ วิธีการ กรรมฐาน ๔๐ ห้อง ในกรรมฐาน ๔๐ ห้องแต่ละห้องยังมีหยาบ กลาง ละเอียด ในหยาบ กลาง ละเอียด มันก็ยังแตกต่างกันไป เพราะอะไร

เพราะเรื่องจริตนิสัยนี้ยิ่งใหญ่นัก เรื่องกรรม ฌานเป็นอจินไตย สัมมาสมาธิ ทำความสงบนี่เป็นอจินไตย แล้วอจินไตยของใคร

แล้วอจินไตย จิตใจที่อ่อนแอ มีความรู้ความเห็น พอมันปล่อยมันวาง “บรรลุธรรม”

อจินไตย อจินไตยมันแต่ละบุคคลไง แล้วมันจะเข้าไปสู่ความสงบระงับด้วยวิธีการใด

ถ้ามันจะเข้าสู่ความสงบระงับในวิธีการอย่างใด ถ้าไม่มีพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรม ไปศึกษาค้นคว้า ๖ ปี ฤาษีชีไพรเหมือนกันหมด

ศาสนาแรกของโลก ศาสนาถือผี ถือนามธรรมเรานี่ แล้วได้อะไร ศึกษาค้นคว้ามาแล้วได้สิ่งใด นี่ไง ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรมไง

แล้วนี่เหมือนกัน สัพเพเหระตามแต่จริตนิสัย แล้วบรรลุธรรมๆ

©2026 sa-ngob.com

บรรลุธรรมเพราะมันอ้างอิงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง แต่มันไม่เป็นความจริงขึ้นมาตามอริยสัจ ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันสมบูรณ์แบบของมัน สมบูรณ์แบบเพราะอะไร

ปุถุชน กัลยาณชน ปุถุชนคนหนาล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่ มันหนาเพราะอะไร หนาเพราะสันดานมันหนาไง แต่ถ้ามันมีอำนาจวาสนาของมัน มันใช้สติปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิไง รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร

สิ่งที่กระทบกระเทือน รูป รส กลิ่น เสียงทั้งนั้น แล้วถ้ามันมีสติมีปัญญา มันตัดขาด รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วง มันคล้องคอ เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้ แหม! มันเชิดชูบูชา โอ๋! อริยสงฆ์ เป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่หาได้ยาก

โอ้โฮ! ตูดมันลอยเลย นี่ไง พวงดอกไม้แห่งมาร ไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน

ถ้ามีเป็นชิ้นเป็นอันนะ บริษัท ๔ ใครจะพูดอย่างใด มันสิทธิของเขา ใจเราเป็นหรือเปล่า เฮ้ย! จริงหรือเปล่าวะ ถ้าจริง ทำไมจิตเราไม่สงบระงับ

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

©2026 sa-ngob.com

แล้วสิ่งที่จิตสงบ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เหตุ วิธีการทำให้จิตสงบนั้นมีค่ามาก มีค่ามากจนหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงวางข้อวัตรปฏิบัติไว้

กองทัพธรรม กองทัพธรรมประชุมกันใหม่ๆ ประชุมกัน จะปฏิบัติอย่างไร จะแนวทางอย่างใด เพราะอะไร จริตนิสัยของคนแตกต่างกัน

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงบอกให้ทำตามนี้ หลวงปู่มั่นท่านวางแนวทางไว้เลย แนวทางเพราะท่านล้มลุกคลุกคลานมาก่อน ความล้มลุกคลุกคลานมามากน้อยขนาดไหน คนเรามันผิดพลาดมาแล้ว ทางเดินนี้ไม่อยากให้ใครมาผิดซ้ำๆ เลย แต่มันโคตรผิดเลย เพราะวุฒิภาวะมันอ่อนแอ วุฒิภาวะมันไม่เท่าทัน มันไม่ถึง

คนที่ถึง ที่เท่าทัน ยังรู้เลยว่ามันขนาดไหน แล้วไอ้คนที่ไม่เท่าทันบรรลุธรรมๆ

ธาตุดิน ดินไม่หวั่นไหว ดิน จะทำด้วยวิธีการอย่างใด แม้แต่เขาเอามาปั้นเป็นหม้อเป็นไหมาเผา จนใช้สอยเป็นประโยชน์อย่างอื่น

แผ่นดิน ดิน มันเป็นภาพใหญ่ภาพกว้าง เราเกิดมา กายกับใจๆ ร่างกายนี้ธาตุดิน หัวใจ ทำให้มันไม่หวั่นไหว ไม่หวั่นไหวไปกับโลกธรรม ๘ ไปกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากที่มันยุมันแหย่ มันพลิกมันแพลงกิเลส เวลามันยุมันแหย่

©2026 sa-ngob.com

ขันธ์ ๕ ความรู้สึกนึกคิดไง ความรู้สึกนึกคิดมันทำให้แผ่นดินไหว หวั่นไหวไปกับมันหมดล่ะ แล้วมันบังคับด้วยว่าแผ่นดินนี้ไปทำอะไร บังคับให้มือไปหยิบไปจับนั่นน่ะ บังคับให้ความคิดมันเกิดขึ้นนั่นน่ะ นี่กิเลส แผ่นดินไหว ไหวไปหมด ไหวไปกับกิเลสที่มันครอบงำ

เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีอำนาจวาสนา เรามาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระ เป็นพระที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาไง เราจะทำความปกติของใจ ไม่ให้มันพาให้แผ่นดินไหว

แผ่นดินไหวเพราะกิเลสมันโยกมันคลอน แล้วแผ่นดินไหวมันพาให้ทำได้ทุกๆ อย่างเลย

เวลาจะเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้าให้จิตสงบระงับเข้ามาไง ถ้าจิตสงบระงับแล้วน้อมไปให้เห็นกาย ถ้ามันไม่เห็น เวลาถ้าจิตสงบระงับแล้วถ้าไม่เห็น น้อมไป น้อมไปไม่ได้ กลับมาทำความสงบของใจให้มากขึ้น จิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมา มีกำลังของมัน ถ้าน้อมไปเห็นกาย นี่แหละหัวใจไหว

กิเลสมันหาที่หลบที่ซ่อน ทุกคนจะตามหารอยเงาของกิเลส เวลาถ้ามันไปเห็นของมันนะ เพราะอะไร เพราะกิเลสมันยึดมั่นถือมั่นของมัน แผ่นดินของมัน ทุกอย่างเป็นสมบัติของมัน เป็นขี้ข้า เป็นผู้ที่มันครอบงำอยู่แล้ว แล้วถ้าไปรู้ไปเห็นขึ้นมา สิ่งที่มันควบคุมให้มันแผ่นดินไหวๆ ทีนี้แผ่นดินมันไม่ไหว เพราะมันมั่นคงของมันไง เพราะมันมีสติ มีสมาธิ มี

©2026 sa-ngob.com

ปัญญา มันมั่นคงของมัน ถ้ามันรู้มันเห็นของมัน มันแยกมันแยะของมัน ปฏิภาคะ ทำแยกส่วนขยายส่วน เห็นไหม

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา

มึงรู้จักอนัตตาด้วยหรือ มึงเคยเห็นอนัตตาหรือเปล่า

เวลาจิตสงบแล้วมันแยกส่วนขยายส่วนของมันไง นี่ไง สักกายทิฏฐิ แผ่นดินของเรา แผ่นดินของฉัน ฉันเกิดบนแผ่นดินนี้

ฉันเกิดบนกรรมนี้ต่างหาก เวลาพิจารณาไป มันแยกมันแยะส่วนของมัน พอมันแยก นี่กิเลสไหว หัวใจมันไหว แผ่นดินมันไม่ไหว แผ่นดินมันมั่นคง

ไอ้นี่เริ่มต้นทำสมาธิไม่เป็น ทำสมาธิไม่ได้ สิ่งใดก็ไม่ได้

แผ่นดินมันไม่เคยรังเกียจใดๆ ทั้งสิ้น ธรณีวิทยา ล้านๆๆ ปี เดี๋ยวก็จมอยู่ใต้น้ำ เดี๋ยวมันก็ดันขึ้นมาอยู่บนแผ่นน้ำ ดันขึ้นไปจนสูงสุดในโลกนู่นน่ะ นี่แผ่นดิน

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเกิดแล้วเกิดเล่าแต่ละภพแต่ละชาติ เกิดมา หัวใจที่มันสั่นไหว มันทำให้แผ่นดินนั้นเกิดในสถานะของอะไร

©2026 sa-ngob.com

เกิดเป็นสัตว์ อบายภูมิ เกิดมาเป็นอาหาร อาหารของเขา แต่สัตว์ป่ามันไม่ยอมเป็นอาหารใครทั้งสิ้น มันรักษาชีวิตของมัน มันสร้างอำนาจวาสนาบารมีของมัน นี่จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง

ในปัจจุบันนี้มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีอำนาจวาสนาออกมาบวชนี้เป็นนักรบ

ดูสิ ประเทศใดก็แล้วแต่ เขาจะมีกองทัพของเขา เกิดภัยพิบัติ เกิดสิ่งต่างๆ บรรเทาสาธารณภัยก็ทหาร เวลาออกรบอะไรก็ทหาร นักรบทั้งนั้นน่ะ

ไอ้นี่อะไร เกิดมามีอำนาจวาสนาบวชเป็นพระ เป็นพระเป็นนักรบ เวลารบกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากของตน อย่ามั่วนะ

พระทำๆ ไปทำไร่ไถนาอยู่นั่นน่ะ จะไปอวดเขาว่าพระทำนั่นน่ะ

ไม่ใช่

พระธรรม ศึกษาค้นคว้า ปริยัติมีอยู่ในตู้พระไตรปิฎก นั่นก็พระธรรม ศึกษาธรรมะด้วยสมอง

ไอ้เรา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สัจธรรมที่จะเกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจ พระธรรมคือสัจธรรมอันนี้

ไม่ใช่ว่า เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเป็นพระธรรม ความเพียรของพระ พระเร่งความเพียร พระทำความเพียรยังไม่ใช่เป็นพระธรรม

©2026 sa-ngob.com

พระธรรมเกิดขึ้นมา จิตมันสงบ สัมมาสมาธิ สมาธิธรรม สติธรรม ปัญญาธรรม มันเกิดเป็นชั้นเป็นตอนของมันขึ้นมา เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา นั่นล่ะพระธรรม

พระเดินจงกรม พระนั่งสมาธิภาวนา พระเร่งความเพียร พระทำความเพียร พระสมมุติสงฆ์

พระธรรมๆ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในตู้พระไตรปิฎกนั่นน่ะ ศึกษาด้วยสมอง ศึกษาด้วยสุตมยปัญญานั่นน่ะ

เวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา พระปฏิบัติ พระปฏิบัติปฏิบัติเร่งความเพียรของตน เร่งความเพียรของตน สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม ถ้าปัญญาธรรมขึ้นมา นั่นน่ะเป็นธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลามันเกิดขึ้นมา นี่ไง สติของเรา สมาธิของเรา ปัญญาของเรา

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา มันเกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจดวงนี้ ถ้ามันเกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจดวงนี้ มันไม่หวั่นไหวโยกคลอนไปกับกิเลส

แล้วพอไม่หวั่นไหวโยกคลอนไปกับกิเลส สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม เวลามันเกิด ศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาในหัวใจ จิตใจมันมั่นคงของมัน จิตใจมันไม่สั่นไหว เห็นไหม

©2026 sa-ngob.com

ถ้าจิตใจมันสั่นไหว ทำสมาธิก็เหลวไหล ศึกษาค้นคว้าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหลวไหล

แต่ถ้ามีสติมีปัญญาขึ้นมา ถ้ามันศึกษาค้นคว้าก็ศึกษาค้นคว้าด้วยความเพียร สุตมยปัญญา มันก็เป็นปัญญาชนิดหนึ่ง ปัญญาศึกษาค้นคว้า ทรงจำธรรมวินัยๆ ก็ศึกษาค้นคว้าไว้ให้เป็นความรู้ของตน

ถ้าความรู้ของตนขึ้นมานะ คนมีองค์ความรู้ขึ้นมา มันวินิจฉัยสิ่งใดที่เกิดขึ้นด้วยความรู้ที่เรารู้เราเห็น เวลาเป็นความจริงขึ้นมา ที่รู้เห็นในตำรับตำรา สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม มันรู้เห็นหรือยัง แล้วถ้ายังไม่รู้เห็นจะวินิจฉัยมันอย่างไร

ถ้าพระปฏิบัติๆ เวลามันเป็นสมาธิแล้วมันเสื่อม แล้ววินิจฉัยอย่างไร อ้าว! มันอยู่กับเราแล้วมันไปไหน ไอ้ตอนนั้นก็เกือบเป็นเกือบตายกว่าจะหามันมา พอหามันมาแล้วมันอยู่ชั่วคราว มันไปแล้ว เอ๊ะ! แล้วมันไปไหนวะ แล้วไปหาที่ไหน

นี่ไง ข้อวัตรปฏิบัติ เครื่องอยู่ของใจไง จิตใจเวลามันสงสัยค้นคว้ามันเตลิดเปิดเปิงไปทั่ว แต่ถ้ามันมีหลักยึด ข้อวัตรปฏิบัติอยู่นั้นไว้ จิตใจจะไปไหน มึงไปซะ จิตใจจะไปไหนคือมันส่งออก ความคิดมันคิดไปร้อยแปดพันเก้า มันส่งออกไป

ทั้งๆ ที่แผ่นดินก็ของเรา ร่างกายนี้ก็ของเรา แล้วก็ยืนอยู่บนแผ่นดินนี้ บวชเป็นพระอยู่ในพระพุทธศาสนานี้ จิตไปไหนวะ มึงคิดไปไหนของมึง มึงไป มึงไปไหน

©2026 sa-ngob.com

นี่ไง ถ้ามีสติปัญญา ข้อวัตรปฏิบัติ เครื่องอยู่ของใจๆ รั้งมันไว้ มันไปไหน มันไปของมัน แต่เราไม่ไป แล้วถ้ามันเป็นขึ้นมา พุทโธๆ ปัญญาอบรมสมาธิ เดี๋ยวมันก็กลับมา ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้ามึงมีเหตุมีผล มึงรักษาขึ้นมา ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ให้มันมีสติมีปัญญาของมันขึ้นมา

แล้วถ้ามันกลับไปเป็นปัจจุบัน กลับมาเป็นตัวตนของมัน มันไม่คิดออกไป จากส่งออก ธาตุรู้ รู้อยู่กับตัว ไม่ส่งออกแล้ว ถ้าไม่ส่งออก มันก็มีกำลังของมัน ถ้ามีกำลังของมัน น้อมไปวิปัสสนาได้อีกแล้ว

ล้มลุกคลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานขนาดไหนก็ต้องทำ ถ้ามันไม่ทำขึ้นมา ถ้ามันไม่นิโรธ มันไม่ดับทุกข์โดยความเป็นจริง ไอ้สัญญาอารมณ์เห็นทั้งนั้นน่ะ

เราก็เห็นเขา เห็นคนดีทำชั่ว ติเขาได้หมดล่ะ คนนู้นดี คนนี้ชั่ว คนนั้นมันเป็นอย่างนั้น คนนี้มันเป็นอย่างนี้ คนโน้นเป็นอย่างนี้

แล้วมึงล่ะ จิตมึงล่ะ จิตมึงน่ะ มึงส่งออกหมดแล้ว

ต้องย้อนกลับมาสิ ถ้าย้อนกลับมาก็เป็นสมบัติของเราไง ไอ้ที่ส่งออกไปนี้มันเรื่องของสังคมไง นี่ไง ธรรมชาติของธาตุรู้ไง พลังงานก็เป็นอย่างนั้นไง แต่มันไม่ใช่ภาวนามยปัญญา มันไม่ใช่สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม

©2026 sa-ngob.com

ถ้าสติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม เห็นไหม ธาตุดิน แผ่นดินของเรา

แผ่นดินนะ แผ่นดินภายนอก ธาตุ ๔

ถ้าแผ่นดินภายในนะ ภวาสวะ ภพ

ตัวภพตัวชาติ ไม่มีใครรู้ใครเห็นหรอก ฐานของจิตนั้นน่ะ ฐีติจิต ไม่มีใครเคยรู้เคยเห็นมันทั้งสิ้น แล้วเห็นไม่ได้ เห็นไม่เป็นด้วย สมาธิเป็นขนาดไหน ตัวสมาธิไง สายตาคนไม่เห็นดวงตาของตัวเอง ต้องมีกระจก กระจกมันจะสะท้อนกลับ ปัญญาในพระพุทธศาสนาสะท้อนกลับนั่นน่ะ แล้วไม่ได้กลับไปเรื่องคนอื่นด้วย กลับเป็นเรื่องของมึงนั่นแหละ กลับไปเรื่องหัวใจมึงนั่นแหละ กิเลสมันอยู่ตรงนั้นน่ะ กิเลสมันอยู่ในใจมึงนั่นแหละ

มันเกี่ยวอะไร นั่นมันเรื่องของโลกๆ เขา

ถ้ามันเรื่องของโลก โลกมันอยู่ที่นี่ สิ่งที่แก้ไขมันต้องแก้ไขที่นี่ แก้ไขที่ใจของตน

อวิชชา เจ้าวัฏจักร ดวงใจดวงอื่น ใครแก้ไขให้ใครไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังแก้ไขใครไม่ได้เลย เราเป็นผู้ชี้ทางเธอต่างหาก

©2026 sa-ngob.com

คือจิตดวงนั้นมันต้องรู้ขึ้นมาโดยตัวของมันเอง คนอื่นรู้มันก็จิตดวงอื่น จิตดวงอื่นมันก็เวียนว่ายตายเกิดในดวงอื่น มันก็โลกของเขา ไม่ใช่โลกของเรา

เราต้องแก้ที่โลกของเรา โลกของเราคือตัวของเราไง แผ่นดินนี้ไง ภวาสวะนี้ไง แล้วมันเป็นขั้นเป็นตอนของมัน เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปไง ถ้ามันเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปเพราะอะไร เพราะมันมีครูบาอาจารย์ไง เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบไง

ส่งออก ไม่เอา

สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ ไม่เอา

สิ่งที่ยกยอปอปั้น ไม่เอา

สิ่งที่เป็นจริง หายสงสัย หายลังเล หายสงสัย หายงงๆ ในใจของตน หายหมด ชัดเจนแจ่มแจ้ง

แล้วชัดเจนแจ่มแจ้งด้วยอะไร

อาสวักขยญาณทำลายอวิชชา

ถ้าไม่ทำลายอวิชชา ความชัดเจนแจ่มแจ้งไม่มี เพราะตัวมันน่ะตัวยันออกมา ตัวมันนั่นแหละ ตัวภวาสวะนั่นแหละ มันดันมึงออกมา แล้วดันออกมาแล้วปกป้องตัวมันเองด้วย

©2026 sa-ngob.com

จะรู้อะไร รู้มากน้อยขนาดไหนก็เป็นความรู้เท่านั้น ความรู้ก็คือความรู้ ความรู้มันก็มีสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญาในพระพุทธศาสนามีหลายระดับชั้นทั้งสิ้น

แล้วถ้าเป็นภาวนามยปัญญา ถ้ามันเป็นจริง มันเกิดจากอะไร

หลวงปู่มั่นท่านจะย้ำเลยล่ะ “จิตเป็นอย่างไร จิตเป็นอย่างไร”

จิตอะไร อะไรจิต จิตก็จ.จาน สระ อิ ต.เต่า จิตเป็นอย่างไร มันส่งออกหมดล่ะ มันไม่บอกความเป็นจริงในใจของตน ถ้ามันไม่บอกความเป็นจริงในใจของตนคือมันไม่มี มันไม่มีมันก็เป็นสัญญาไง

เพราะคนมันมีธาตุรู้ ธาตุรู้ที่มันจะเอาตัวรอดได้ มันก็ต้องไปเอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยมาอ้างอิง ทั้งนั้น เป็นอย่างนั้นๆๆ

เป็นอย่างไรวะ

เป็นอย่างนั้นๆ เป็นอย่างไร

แต่ถ้ามันเป็นความจริงในตัวของมันนะ มันกลัวอะไร ความจริงก็คือความจริงของเรา ถ้ามันจะซ้ำกัน เห็นไหม เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านพิจารณาของท่านไง เสือมันก็มีหาง เสือมันก็มีขน เสือมันก็มีเล็บ เสือมันก็มี

©2026 sa-ngob.com

ท่านไปคุยกับหลวงปู่คำดี หลวงปู่คำดีท่านก็บอกท่านก็เคยพิจารณาอย่างนี้ แต่คนละกาล คนละวาระ

เวลาถ้ามันจะซ้ำกัน ซ้ำกันคนละกาล คนละวาระ คนละสถานะ คนละไง เพราะคำพูดมันเหมือนกันได้ แล้วมันใช้ประโยชน์อย่างใด แล้วมันถอดมันถอนอะไร

มันถอดมันถอน เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านบอก อยู่ในป่าคนเดียวมันกลัวเสือ กลัวเกือบตาย

อยู่คนเดียว เวลาเสือมา เออ! เสือมันก็มีหาง เสือมันก็มีขน เสือมันก็มีกระดูก เสือมีอวัยวะทั้งหมด มันก็มี ไอ้เราก็มี นี่ปัญญามันหมุนไปแล้ว ปัญญามันหมุนของมันไป เวลามันสรุปลง ไอ้กลัวเสือ กลัวเกือบตาย กลายเป็นความกล้าหาญชาญชัย ธรรมมันเกิด ความองอาจกล้าหาญมันเกิดขึ้น พอเกิดความอบอุ่น เกิดความมหัศจรรย์ขึ้นมา เสืออยู่ไหนวะ เมตตาเสืออีกต่างหากนะ

แต่เดิมกลัวมันเข้ามาใกล้ พอจิตมันสงบแล้วอยากเห็นมัน สงสารมัน สงสารสถานะของการเกิดเป็นสัตว์ สงสารว่าสัตว์มันต้องหาอาหาร สงสารว่าสัตว์มันต้องขวนขวายของมันน่ะ แต่เดิมกลัวเกือบตาย แต่พอปัญญามันเท่าทัน จบ มันองอาจมันกล้าหาญ

ท่านไปคุยกับหลวงปู่คำดี หลวงปู่คำดีก็บอกว่า เออ! เราก็ใช้ปัญญาอย่างนี้เหมือนกันเลย

©2026 sa-ngob.com

นี่ซ้ำ ซ้ำคนละสถานะ ซ้ำคนละสถานที่ ซ้ำกาลเวลาแตกต่างกัน ไอ้ซ้ำอย่างนี้ไม่มีปัญหา แต่เวลาซ้ำคือไปจำของเขามา แล้วกิเลสมันร้าย กิเลสมันพลิกแพลงขึ้นมา “บรรลุธรรมๆ”

ธรรมอะไรวะ บรรลุธรรมที่ไหนวะ บรรลุธรรมฉ้อโกงก็มีด้วยหรือวะ

ไอ้นี่มันฉ้อโกง

โกงใคร

โกงตัวเอง สมุทัยทั้งนั้น มันไม่เป็นจริงเป็นจังอะไรขึ้นมาทั้งสิ้น ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังของเราขึ้นมานะ โอ๋! มันถอดมันถอน คนอาการ ๓๒ ดั่งแขนขาด แขนมันขาดไป ๒ ข้าง ๓ ข้างอย่างนี้ มหัศจรรย์ไหม

คนแขนขาด แขนขาด คนพิการนะ แต่กิเลสขาดนี่ยอดคนนะ แขนขาดนี่ยอดของการปฏิบัติเลย

ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เห็นไหม ธาตุดิน เกิดจากแผ่นดิน แผ่นดิน แผ่นดินมันไม่กลัวอะไรทั้งสิ้น ไม่อุทธรณ์ร้อนใจ ไม่มีการสั่นไหวใดๆ ทั้งสิ้น เพราะมันเป็นแผ่นดิน

กายมนุษย์ ร่างกายของเรา เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีกายกับใจ แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติเข้าไปแล้ว ภวาสวะ ภพ ภพชาติ จิตเดิมแท้

©2026 sa-ngob.com

จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้น เป็นผู้ทำลายภพ ทำลายชาติ ภพชาติบนแผ่นดิน บนภวาสวะ ทำลายสิ้นด้วยมรรค ๘ ด้วย วิธีการดับทุกข์ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ นิโรธ ขณะ ดับทุกข์เป็นชั้น เป็นตอน จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ เอวัง

©2026 sa-ngob.com